

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Idea Theologiæ Moralis

Petrus <a Sancto Josepho>

Coloniæ, 1648

VI. De causis internis peccati.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38935

Neque dicas ex Aristotele 10. Ethic. 3. operationem, & ejus delectationem esse ejusdem bonitatis, & malitia: operatio enim ex qua, in casu proposito oritur delectatio, per imaginationem sit praesens, ac si actu eliceretur; sic autem est illicita, adeoque & delectatio eam sequens est illicita. Eademque ratio ostendit, non licere sponsis de futuro, delectari de copula, contracto matrimonio futura.

Collige 2. Non licere delectari de re venerea cogitata, sub conditione quod esset licita; quia cum conditio nihil ponat in esse, ea non impedit, quin obiectum illud secundum se sit malum, & consequenter quin mala & illicita sit delectatio, quae circa illud fertur. Eò vel maximè quia delectatio illa est inchoatio; & proxima causa operis illiciti.

CAPUT VI.

De causis internis peccati.

RESOLUTIO I. *Ignorantia interdum est causa peccati.]* ITA S. Thomas 1.2. quest. 76. art. 1. ubi monet id debere intelligi, de causa per accidens, seu removente prohibens: ignorantia enim est privatio scientiae perficientis rationem quae prohibet actum peccati, in quantum dirigit actus humanos.

Nota 1. Ignorantiam antecedentem, seu invincibilem excusare à peccato, ut infra dicetur, ac proinde cùm dicitur causa peccati, hoc debere intelligi de peccato materialiter, non formaliter spectato.

Nota 2. Ignorantiam consequentem seu vincibilem, cum aliquo modo sit voluntaria, posse esse causam peccati, etiam formaliter sumpti. Unde cùm S. Doctor in his questionibus loquatur de peccato, ut peccatum est, hinc collige eum, in articulo quem versamus, agere de ignorantia vincibili, quando ait, eam esse causam peccati. Eò vel maximè, quia alias cùm Deus concurrat ad entitatem peccati, à fortiori potuisset

potuisset dicere eum esse causam peccati, quod tam
merito negat.

Nota 3. Ex eodem hoc art. non quamlibet ignorantiam peccantis esse causam peccati, sed eam tantum quæ tollit scientiam prohibentem actum peccati. Unde si voluntas alicujus sic esset disposita, ut non prohiberetur ab actu parricidii, etiamsi patrem agnosceret, ignorantia patris non est hinc causa peccati, sed concomitanter se habet ad peccatum & ideo talis non peccat propter ignorantiam sed peccat ignorantia ex Philosopho. 3. Ethic.

RESOLUTIO II. Ignorantia aliqua est peccatum, alia minime.] HANC tradit S. Doctor art. 2. dicens, nullam ignorantiam invincibilem esse peccatum, quia hoc studio superari non potest. ignorantiam autem vincibilem esse peccatum si sit eorum quæ aliquis scire tenet, non verò si sit eorum quæ quis scire non tenet. Unde peccant, qui nesciunt ea quæ sunt fidei, & universalia juris præcepta, ac quæ ad eorum statum, vel officium spectant, quia ista scire tenentur, cum sine eorum cognitione actus debitos rectè exercere nequeant: non tamen peccant, qui Theorematum, Geometriæ ignorantia, quia ea scire non tenentur.

Nota 1. In ignorantia culpabili posse considerari, & ignorantiam ipsam sive actualēm, sive habitualēm, & negligentiam voluntariam addiscendi, ex qua talis ignorantia nascitur.

Nota 2. Hac tria ita inter se comparari, ut negligētia sit formaliter mala, formaliter ipsi inharente, ignorantia vero actualis seu inconsideratio, quia non spectat ad voluntatem, sed ad intellectum, sit mala objectivē, & formaliter extrinsecē, per denominationem à malitia negligentia, ita ut ex utraque, tanquam ex actu interno & externo, peccatum integrē coalecat. ac denique ignorantia habitualis, quia nec est actus, nec omissionis actus, sed veluti privatio habitus, non tam sit peccatum, quam effectus quidam peccati.

Nota 3.

Nota 3. Quod ait S. Thomas, eam ignorantiam esse invincibilem, quæ non potest studio superari, non ita intelligendum esse, ut ea tantum ignorantia sit invincibilis, quæ manet postquam homo fecit, quicquid potuit, ad eam superandam, sed quæ non tollitur, etiam si homo pro loco & tempore, adhibeat eam diligentiam moraliter sufficientem, quam in ordine ad acquirendam scientiam, dictæ ignorantiae oppositionam adhibere tenetur. Ratio autem hujus explicationis est, quia etsi non faciat quis totum quod potest, ad comparandam scientiam, modo faciat quod tenetur, non peccat contra præceptum, adeoque illius ignorantia manet invincibilis, seu inculpabilis.

Nota 4. Interdum ignorantiam vincibilem, quæ est causa peccati, esse speciale peccatum, alias non. Est speciale peccatum, quando scientia opposita secundum se præcepta est. Non est, quando sciētia quæ privat, non est præcepta secundum se, sed tantum per ordinem ad operationem, quatenus ut aliquid fiat, automittatur, illud cognosci debet. Hinc Confessorius, ex ignorantia officii sui male absolvens, peccat dupliciter, nempe & contra reverentiam sacramento debitam, & contra præceptum sciendi, quæ sunt sui muneric, Qui verò ex ignorantia culpabili non audit sacram diē festo, peccat tantum peccato omissionis, contra præceptum positivum audiendi Missam, quia non tenetur scire, Missam ea die audiendam esse, nisi ex vi præcepti eam audiendi.

RESOLUTIO III. Ignorantia aliquando excusat à peccato, alias non.] INPRIMIS certum est, ignorantiam antecedentem semper à peccato excusare; cuius *Ratio est*, quia ejusmodi ignorantia nullo modo est volita sive directe sive indirecte, cum omnem voluntatem antecedat: quare cum sit causa operis, ut pote quod non fieret, si ea abesset, hinc fit ut opus illud simpliciter sit involuntarium, ac proinde à culpa liberum.

Hinc

Hinc non peccat Titius occidendo hominem, putans invincibiliter se feram occidere si talis ignorantia est causa occisionis, id est si Titius ita animo comparatus est, ut si scivisset esse hominem, eum non occidisset. Sed major est difficultas, an peccet Titius occidendo hominem, quem invincibiliter putat esse feram. si ignorantia illa non est causa occisionis, id est, si Titius ex hypothesi quod scivisset esse hominem, eum nihilominus occidisset, ita ut quamvis ignoranter, non tamen ex ignorantia cum interficiat.

Dico igitur 2. Etiam ejusmodi ignorantiam, quæ concomitans vocari solet excusare à peccato. Ratio est, quia cum Titius invincibiliter ignoret se hominem occidere, talis ignorantia sufficit, ut occisio hominis censeatur illi prorsus involuntaria, siveque culpa excusat.

Nec refert, quod si Titius sciret, id quod putat esse feram, esse ipsius inimicum vellet cum occidere; hoc enim non sufficit, ut Titius de facto peccet, occidendo hominem, sed tantum quod peccaret, si talis hypothesis contingere. Alioquin dicendum eset, nobis de facto imputanda esse ea omnia peccata, quæ juxta præscientiam divinam patraremus, ex hypothesi quod in hac, vel illa circunstantia essemus constituti.

Objicies ista videri aliena à mente S. Doctoris hic art. 3. cùm disertè doceat, ignorantiam quæ non est causa actus peccati. sive sit consequens, sive concomitans ipsum, non excusare à peccato. Respondeo sensum esse, talem ignorantiam non excusare totaliter à peccato, quia et si ipsa occisio actualis in casu proposito, à culpa excusat, ille tamen affectus habitualis occidendi inimicum, qui viget in animo Titii, culpabilis est & vitiosus. Unde ignorantia concomitans in eo distinguitur ab antecedente, quod hæc cùm sit causa operis, quatenus removet scientiam, quæ si adesset, Titius hominem non occidiret, ex ea operan-

operantem ab omni culpa, circa idem objectum liberat.

Dico 3. Ignorantiam consequentem, aliquando peccatum augere, alias minuere, at nunquam omnino seu ex toto excusare. *Explico*, vocatur ignorantia consequens ea, quae sequitur voluntatem, quæque proinde semper est voluntaria, sed cum discrimine; nam alia est directè volita, & hæc dicitur affectata, alia indirectè, quæ crassa seu supina vocari solet.

Itaque certum est ignorantiam consequentem, sive sit affectata, sive crassa non omnino tollere rationem peccati, ab actu malo qui ex illa fit, cum non impedit, quin actus ille sit voluntarius. *Dubitatur* autem, qualis ignorantia consequens peccatum augeat, qualis minuat.

Respondeo 1. Ignorantiam affectatam augere peccatum, quando ea affectatur eo fine, ut liberiùs peccetur, ut dum quis vult ignorare, an festum aliquod in hebdomada occurrat, ut majori cum libertate possit sacrum, vel jejunium omittere. Ita sumi potest ex S. Thoma quæst. illa 76. art. 4. quia scilicet peccatum ex ea ignorantia patratum, est magis voluntarium; at peccatum quod magis est voluntarium, eò est gravius.

Respondeo 2. Ignorantiam affectatam tunc minuere peccati malitiam, quando quis vult ignorare præceptum, ut caveat irreverentiam contra Deum, quam putat committi eo ipso quod habeatur notitia legis, quæ violatur: sic enim peccatum fit cum minori affectu, quam si adesset scientia opposita, adeoque minus est voluntarium: fit etiam cum minori contemptu Dei, legisque divinæ, & eatenus minorem continet malitiam.

Respondeo 3. Ignorantiam non affectatam, seu crassam minuere peccatum, quia ut ait S. Thomas loco citato, cum talis ignorantia non nisi indirectè sit volita, per eam minuitur voluntarium, adeoque & peccatum.

catum. Eò vel maximè, quia peccans ignoranter contra præceptum, quod neglexit scire, minus illud contemnere censetur, quam qui ex certa scientia illud violat.

RESOLUTIO IV. *Datur etiam alia causa interna peccati, ex parte appetitus sensitivi, voluntatem ad malum per passionem trahentu.*] HOC probat S. Thomas 1.2. quæst 77. art. 1. ubi ait, passionem appetitus sensitivi non posse directe movere, aut trahere voluntatem, sed indirecte, idque dupliciter, primò secundum quandam distractionem, quia cum omnes potentiaz animæ in una illius essentiæ radicentur, necessæ est quod quando una intenditur in suo actu, altera in suo remittatur, vel etiam totaliter impediatur. Alio modo ex parte objecti voluntatis, quod est bonum ratione apprehensum: impeditur enim judicium & apprehensio rationis, propter vehementem & inordinatam apprehensionem imaginationis, & judicium virtutis estimativæ, ut patet in amentibus; at hæc sequuntur passionem appetitus sensitivi, sicut dispositionem lingue sequitur judicium gustus. Unde per consequens, judicium rationis plenimque sequitur passionem appetitus sensitivi, idemque dicendum de motu voluntatis, qui natus est semper sequi judicium rationis.

Nota 1. ex art. 3. Peccatum ex passione dici peccatum ex infirmitate, ob similitudinem infirmitatis animæ, cum infirmitate corporis. Dicitur autem corpus i firmum quando impeditur, vel debilitatur in execuitione propriæ operationis, proprie inordinationem partium ipsius, ita ut non subdantur virtuti directivæ & motivæ corporis. Sic etiam anima dicitur infirma, quando in propria operatione impeditur, eo quod partes illius ordini rationis non subduntur. Quare cum concupiscibilis aut irascibilis extra ordinem rationis aliqua passione afficitur, sicque impedimentum præstatur debitæ actioni hominis, peccatum dicitur esse ex infirmitate.

Nota 2.

DE PECCATIS CAP. VI. 171

Nota 2. ex art. 4. Amorem sui esse principium omnis peccati, eo quod omne peccatum procedit ex appetitu inordinato alicujus temporalis boni, quod autem aliquis appetat inordinatè aliquod tempora-le bonum, procedit ex eo quod inordinatè amat se- ipsum. Unde cum triplex sit inordinatus appetitus boni, triplex etiam est causa peccati, nempe con-cupiscentia carnis, concupiscentia oculorum, & super-bia vitæ, ut concluditur art. 5. Ad primam enim & se-cundam reducuntur omnes passiones appetitus con-cupiscentiis, quia duplex est concupiscentia, una na-turalis, quæ est eorum quibus natura corporis su-stantatur, sive ad conservationem individui, sive ad con-servationem speciei, & hæc dicitur concupiscen-tia carnis. Alia est concupiscentia animalis, eorum scilicet quæ secundum apprehensionem imaginatio-nis sunt delectabilia, qualia sunt pecunia, ornatus ve-stitum, & similia, & hæc vocatur concupiscentia ocu-lorum. Ad tertiam verò reducuntur omnes passiones irascibilis, cum enim superbia sit appetitus inordina-tus excellentiæ, appetitus inordinatus ardui boni attinet ad superbiam vitæ.

Dices, cum ordinatus amor sui sit peccatum, si quæcumque alia peccata ex eo oriuntur, sequeretur hominem nunquam peccare, quin committat duo peccata. Verum negatur id sequi, quia quando dicit S. Doctor amorem sui esse principium omnis pecca-ti, non est sensus, quod quoties homo peccat, prius eliciat actum inordinatum proprii amoris, à quo illud peccatum oriatur; sed quod ille idem actus ma-lus, qui respicit bonum commutabile, tanquam ob-jectum, terminatur ad ipsum peccantem, tanquam ad finem cui bonum illud appetitur.

Instabis saltem hinc sequi, in quolibet peccato esse duas malitias specie distinctas, alteram communem amoris inordinati erga seipsum, aliam specialem sumptam à proprio objecto. Respondeo neque id se-qui, quia amor sui non est inordinatus, nisi quatenus

H 3 facit

facit ut aliquod aliud objectum inordinatè appetatur: quare cùm & istius appetitionis, & illius amoris eadem sit inordinatio, consequens est unam tantum esse utriusque malitiam.

RESOLUTIO V. *Passio interdum minuit peccatum, interdum aggravat.] PROBATUR ex art. 6. nam appetitus sensitivus potest se habere ad liberum arbitrium, & antecedenter, & consequenter, antecedenter quatenus passio trahit, vel inclinat voluntatem & rationem, consequenter vero, secundum quòd motus superiorum virium, si sint vehementes, redundant in inferiores: non enim potest voluntas intensè moveri ad aliquid, quip excitetur aliqua passio in appetitu sensitivo. Si igitur accipitur passio priori modo, sic minuit peccatum, sicut minuit voluntarium. Si vero posteriori, sic passio non minuit peccatum, sed magis auget, vel potius est signum magnitudinis ejus, in quantum scilicet demonstrat intentionem voluntatis, ad actum peccati.*

Ut autem ista clarius percipias, Nota 1. ex S. Doctori 1. 2. quest. 24. art. 3. ad 1. passiones appetitus se habere consequenter, duobus modis, ad judicium rationis. 1. Per modum redundantiae, de quo jam actum est. 2. Per modum electionis, quando scilicet homo ex judicio rationis eligit affici aliqua passione, ut promptius operetur, cooperante appetitu sensitivo.

Nota 2. Passionem consequentem, cùm non moveat voluntatem ad actum, non esse simpliciter causam quòd actus sit, aut non sit, quòd sit bonus, aut malus; posse tamen esse causam illius secundum quid, quatenus passio excitata à voluntate, potest ipsam voluntatem impellere ad agendum, cum majori constantia, intensione, suavitate: siveque passionem simpliciter consequentem, esse posse quodammodo antecedentem.

Nota 3. ex art. 7. passionem aliquando totaliter excusare

eusare à peccato, aliás non. Nam vel passio totaliter aufert usum rationis, vel non totaliter; si totaliter aufert, & à principio fuerit voluntaria, tunc actus malus inde ortus imputatur ad peccatum, ut homicidium ebrio, quia est voluntarius in causa. Si vero causa non fuit voluntaria, sed naturalis, actus redditur omnino involuntarius, & à peccato liber. Quando autem passio non totaliter intercipit usum rationis, ea non excusat totaliter à peccato, quia ratio tunc potest passionem excludere, divertendo ad alias cogitationes, vel impedit ne suum consequatur effectum.

RESOLUTIO VI. Interdum peccant homines ex malitia, ita ut hæc etiam sit causa interna peccati.] HOC ita declarat S. Thomas i. 2. quæst. 7. art. 1. Peccatum ex malitia dicitur, quod procedit ex malitia vel inordinatione voluntatis, tanquam ex principio: quod enim homo ad peccatum declinet, id provenit ex corruptione vel inordinatione, in aliquo principiorum hominis, principia autem humanorum actuum sunt tria; intellectus, & appetitus tam rationalis, qui dicitur voluntas, quam sensitivus: sicut ergo peccatum interdum contingit ex defectu Intellectus, puta cum quis per ignorantiam peccat, & ex defectu appetitus sensitivi, ut cum aliquis peccat ex passione: ita etiam contingit ex defectu, & inordinatione voluntatis, hocque peccatum vocatur ex malitia, quia voluntas præferendo bonum temporale spirituali, dicitur ex certa malitia, vel industria peccare, quasi scienter malum eligens.

Ad majorem honestam intelligentiam, Nota i. Inordinationem illam voluntatis, ex qua ait S. Doctor procedere peccatum ex malitia, non esse in eo possum, quod voluntas per actum volitionis feratur in malum, sub ratione mali, hoc enim esse impossibile patet. tum ex illo vulgari, nemo intendens ad malum operatur, tum quia ut ait S. Thomas i. 2. q. 8. art. 1.

voluntas est appetitus quidam rationalis, appetitus autem non est nisi boni, cum nihil aliud sit quam inclinatio appetentis in aliquid tibi conveniens. Non etiam illa inordinatio est necessariò aliquid superadditum voluntati, sive per modum habitus, sive per modum actus, cum possit homo peccare ex malitia, etsi habitu & alio actu pravo careat, quamvis plerumque utrumque præcedere soleat. In eo igitur consistit, quod voluntas neque ex aliquo errore intellectus, neque ex passione appetitus sensitivi, sed ex certa scientia, meraque sua libertate amplectatur aliquid objectum, quod recte rationi repugnare novit.

Nota 2. Peccatum ex malitia, ut de eo h̄c agimus, distingui à peccato ex malitia, quod vulgo dicitur esse contra Spiritum sanctum; quia ut docet S. Thomas 2.2. quast. 14. art. 1. In corpore circa finem, peccatum ex malitia duplíciter contingit, uno modo ex inclinatione habitus virtiosi, qui malitia dicitur, & sic non est idein, peccare ex malitia, & peccare in Spiritum sanctum. Alio modo contingit ex eo, quod per contemptum abjicitur, & removetur id quod electionem peccati poterat impedire, sicut spes per desperationem, timor per præsumptionem, & alia hujusmodi, quæ quia sunt effectus Spiritus sancti in nobis, eo modo peccare est peccare in Spiritum sanctum. Unde in responfione ad 3. ait, peccatum ex certa malitia, secundum quod provenit ex inclinatione habitus, non esse speciale peccatum, sed quandam generalem conditionem peccati; prout verò est ex speciali contemptu effectuum Spiritus sancti in nobis, habere rationem specialis peccati.

Nota 3. ex art. 4. Peccatum ex malitia gravius esse peccato ex passione, tum quia magis est voluntarium, tum quia diutius durat, tum quia peccans ex malitia est male dispositus quoad finem, qui est principium in operabilibus; at defectus principii est pessimus: quare est periculosior defectu eius, qui ex passio-

DE PECCATIS CAP. VII. 175

passione peccat, cuius propositum tendit in bonum finem; et si ad horam interrumpatur. Hæc tamen intellige, modo cætera sint paria, quia contingere potest, peccatum ex passione, ratione objecti tantisper excedere, ut simpliciter sit gravius peccato ex malitia, ut patet, si fiat comparatio inter homicidium patratum ex passione, & furtum commissum ex malitia.

C A P U T VII.

De causis externis peccati, ubi de peccato originali.

RESOLUTIO I. Deus non est causa peccati sive directe sive indirecte.] ITA S. Thomas 1. 2. quæst. 79. art. 1. quod probat, quia omne peccatum est per recessum ab ordine, qui est in Deum, sicut in finem, Deus autem omnia inclinat, & convertit ad seipsum, sicut in ultimum finem: unde impossibile est quod sit sibi, vel aliis causa discedendi ab ordine qui est in ipsum, adeoque quod sit directè causa peccati. Rursus, et si Deus aliquibus non præbeat auxilium, quod si præberet, non peccarent, hoc totum facit secundum ordinem suæ divinæ sapientiæ, & justitiæ; unde non imputatur ei, sicut causæ peccati, quod alius peccet: sicut gubernator non dicitur causa submersionis navis, ex hoc quod non gubernat navem, nisi quando subtrahit gubernationem potens, & debens gubernare. Et sic patet, quod neque indirectè Deus sit causa peccati.

Nota 1. ex respns. ad 1. Deum tradere aliquos in reprobum sensum, in quantum non prohibet eos, quin suum reprobum sensum sequantur: sicut dicimus expōnere eos quos nō tuemur. Et quod ait Augustinus, Deum inclinare voluntates hominum in bonum, & in malum, sic intelligēdum esse, quod in bonum quidē directè inclinat voluntatem, in malum autem, in quantum non prohibet. Unde tacitè arguuntur à S. Doctore, qui ex dictis locutionibus colligunt, Deum positivè, & physicè per motionem aliquam realem inclinare, imo quod pejus est, ineluctabiliter

sen